

Анотації

Сьогодні існує низка проблем, які потребують невідкладного розв'язання для успішного функціонування галузі фізичної культури й спорту, що є невід'ємною частиною життя суспільства, важливим фактором соціальної стабілізації, джерелом здоров'я нації загалом. Завдання роботи полягало у визначенні причин виникнення та їх взаємозв'язку з проблемами в програмі "Концепція загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012–2016 роки". Результати порівняльного аналізу дають можливість з'ясувати причини виділених проблем у спортивній індустрії та обрати оптимальний варіант їх розв'язання. Удосконалення законодавчої й нормативно-правової бази фізичної культури та спорту сприятиме реалізації стратегії олімпійської підготовки спортсменів і підвищуватиме авторитетність Української держави на світовому ринку фізкультурно-спортивних послуг.

Ключові слова: проблеми, фізична культура й спорт, державна програма, здоров'я, економіка.

Валентина Самодай. Особенности определения проблем программы "Концепция Общегосударственной целевой социальной программы развития физической культуры и спорта на 2012–2016 г." Сегодня существует ряд проблем, которые требуют безотлагательного решения для успешного функционирования отрасли физической культуры и спорта, которая является неотъемлемой частью жизни общества, важным фактором социальной стабилизации, источником здоровья нации в целом. Задание работы состоит в определении причин возникновения и их взаимосвязи с проблемами в программе "Концепция Общегосударственной целевой социальной программы развития физической культуры и спорта на 2012–2016 г.". Результаты сравнительного анализа позволяют выявить причины указанных проблем в спортивной индустрии и выбрать оптимальный вариант для их решения. Совершенствование законодательной и нормативно-правовой базы физической культуры и спорта будет способствовать реализации стратегии олимпийской подготовки спортсменов и будет повышать авторитет Украинского государства на мировом рынке физкультурно-спортивных услуг.

Ключевые слова: проблемы, физическая культура и спорт, государственная программа, здоровье, экономика.

Valentyne Samoday. Peculiarities of Problem Defining of Program "Concept of National Target Social Development Program of Physical Culture and Sports in the Years of 2012–2016". Today, there is a whole number of problems that need urgent solutions for successful functioning of the industry of physical culture and sports, which is an integral part of society, an important factor in social stability and health of the nation on the whole. The main task of the research is to identify the causes and their relationship to problems in the program of "Concept of national target social development program of physical culture and sports in the years of 2012–2016". The results of comparative analysis gives us opportunity to determine the reasons of these problems in the sports industry and choose an optimal way for their solving. Improving of law and regulatory framework base of physical culture and sport will promote realization of the strategy of Olympic athletes, and will contribute to the credibility of Ukrainian in the world market of physical culture and sports services.

Key words: problems, physical culture and sport, government program, health, economy.

УДК 796.011.1 (477)

Юрій Тимошенко

Спортивне життя в радянській Україні в 1920-ті роки

Національний університет фізичного виховання і спорту України (м. Київ)

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень. В умовах відносної свободи, характерної для періоду нової економічної політики, культурне життя в Україні нуртувалося боротьбою різноманітних течій, тенденцій, поглядів на право визначати форми й норми постреволюційної культури. Спорт і фізична культура загалом не залишалися осторонь цього процесу. Передусім, це проявилось в дискусії щодо змісту ій методів фізкультурно-спортивної роботи в УСРР. Ініціатори фізкультурного руху виходили з того, що раз виникла держава, яка постулює нові принципи організації суспільства, то й підходи до фізкультурно-спортивної роботи мають бути відмінними не лише щодо попередніх років, але й щодо культивованих у європейських буржуазних країнах. У народі панував ентузіазм, очікування від майбутнього були величезні та найфантастичніші ідеї не видавалися такими. Тому й не дивно, що виникають кілька бачень щодо майбутнього фізичної культури в підрадянській Україні.

Найперше зауважимо, що впродовж 1920-х рр. дискутується саме питання щодо термінів “фізична культура” й “спорт”. Дехто вважав поняття “спорт” не сумісним із поняттям “фізична культура”, оскільки етимологія слова “спорт” початково походить від англійського “відволікатися”, “розважатися”, “веселитися”, тобто саме те, що роблять у спорті (in sport) та стосувалося саме аристократії. У вузькому розумінні в середньовічній шляхетській культурі воно означало “полювання на дичину” (game), яке потім було конотовано як “перегони”. У повсякденну мову слово спорт (desporte – іспанська, desporto – португальська, spor – турецька, спорт – українською тощо) увійшло в середині XIX ст. із поширенням у Європі багатьох нових ігор і розваг. Відтепер “спорт” став родовим поняттям для різних видів гри в м'яч (крикет, футбол, хокей), єдиноборств (бокс, фехтування), різноманітних модних видів дозвілля (веслування, верхова їзда, велоперегони й перегони на роликівих ковзанах), а також легкоатлетичних вправ (біг, стрибки, метання тощо). Оскільки заняття спортом уважалося справою аристократів (а початково так і було), то ідеологічно воно не могло вписуватися в нові пролетарські реалії тому домінуючим стало поняття “фізичної культури”, а “спорт” розглядався як один із її різновидів [1].

Характерно, що на основі нового погляду на людину в Європі у XIX ст. відроджується й розвивається вчення про “тілесні вправи”, формуються різноманітні гімнастичні школи. Поширені в Західній Європі гімнастичні рухи, такі як “сокольство”, хоча й проводили змагання під час своїх зльотів, але також відмовлялися мати щось спільне зі спортом, що мав негативну “шляхетську” репутацію. Цікаво, що “гімнастика” в ті роки складала змістову основу як терміна “фізична культура”, так і поняття “спорт”, хоча кожен із них уживався із соціально-класовим відтінком: “спорт” – це шляхетсько-вельможні заняття, а “фізична культура” – це для пролетарів та їм подібних за для підтримання їхньої працездатності. Уперше цей термін пролунав на з'їзді Всеобучу в 1919 р. У 1924 голова Червоного спортивного інтернаціоналу М. І. Подвойський зауважив, що термін “фізична культура” введений для того, щоб витіснити інший термін – “спортизація населення”. При цьому він підкреслював, що “фізична культура” – також невдале визначення і правильніше було б називати – “фізичне оздоровлення”.

Відтак, **спортивна складова фізичної культури впродовж 1920-х рр. владою не заохочувалася**. У ці роки “чемпіонство”, “рекордсменство” – вульгарні слова тому, що прагнення до рекордів – це виділення із загальної маси, це акцентування на індивідуальному, а не на колективному, тому з ними, на переконання радянських керівників фізкультурної сфери, треба було боротися. Квінтесенцією цього стане постанова ВРФК, прийнята в 1924 р., в якій щодо відзначення переможців зазначено: “– отменяется всякое премирование ценными призами и жетонами за индивидуальные достижения в узко-специальных видах спорта, не дающих всестороннего физического развития. Денежное премирование, безусловно, воспрещается; – за лучшее достижения команд и индивидуумов в многоборьях производится премирование, соответствующее идее физкультуры (статуями, спортивными принадлежностями, обмундированием, литературой и т. д.); – премирование по спортивным играм производится не только за технический результат, но и за коректность и тактику игры. За лучшие достижения команд и коллективов премируются соответствующие ячейки физкультуры, к коим они принадлежат; участники соревнований получают лишь памятные листы” [2]. Із цього уривка бачимо, що фізична культура й спорт початково розглядалися радянською владою як засоби для виховання, найперше, колективізму; як засіб прищеплення негачії до будь-якого виділення з маси – звідси й таврування “чемпіонства”, і обережне ставлення до “узко-специальных видов спорта”, і заборона грошових нагород. Лише з часом більшовики зрозуміють як усе це поставити на службу владі.

Наведений документ цікавий іще й тим, що відтворює “дух епохи” – дає можливість відчутти радянське спортивне повсякдення пореволюційних років, його страхи й пріоритети. Аналіз радянських газет показує **пріоритети державної політики у фізичній культурі в цей період**, “корисні” й “некорисні” види спорту тощо. Так, в одній зі статей ВРФК нагадує (звертаючись до Волинської губернської РФК), що “...марафонский бег не соответствует духу пролетарской физкультуры (явный вред и полная ненужность его)...” [3], в іншій йдеться про те, що спорт дуже корисний для організму: він його загартовує, зміцнює, але лише доти, доки спорт має характер фізичних вправ. Зовсім інше, коли до спорту примішується елемент змагань, тоді спорт шкодить здоров'ю. Тому, – підсумовує автор статті, – спортом, який узагалі дуже корисний, треба користуватися дуже обережно [4]; не заперечуючи позитивних сторін більярду, який розвиває влучність рухів, точність, окомір – говориться в іншому дописі, – відзначають, що він дає незначне фізичне навантаження, а головне: “...игра обычно проводится в закрытых помещениях, отравленных табачным дымом и винными парами. В итоге бильярд нельзя признать физкультурной игрой...” [5]. Звертаючи увагу на небезпечне захоп-

лення змаганнями, ще у 1924 р. ВРФК доводить до відома всіх організацій, що вона самостійно розроблятиме календарний план змагань з усіх видів спорту й розсилатиме його на місця.

Ця проблема артикулюється новим словосполученням, що буде “модним” упродовж кількох наступних років, а саме боротьбою з “однобокiстю”. Коли читаєш тодішню пресу, складається враження, що ця “однобокiсть” – головна проблема спорту. Як наслідок, уживаються всілякі заходи, аби її подолати в тих чи інших видах спорту. Так, для ковзанярів запроваджується обов’язкове лазіння по канату без допомоги ніг; для футболістів – іспити зі шестибор’я: біг на 100 і 1500 метрів, стрибки з розбігу в довжину та висоту, метання диска і ядра (обома руками). Для кожного з видів установлювалися необхідні для виконання нормативи [6]. Цілком звичним у цей час виглядає повідомлення про те, що в Одесі футбольний сезон розпочався з розіграшу “призу відкриття”, що складався з низки легкоатлетичних номерів і футбольного матчу, який зіграли дві кращі команди за результатами легкоатлетичних змагань. Одночасно в Харкові перед початком гандбольного сезону також розігрався “приз відкриття”, що складався з бігу, метання м’яча тощо, а велосипедна секція декларує, що в новому сезоні кількість змагань буде мінімальною, а основною роботою спортсменів будуть екскурсії й агітаційні поїздки [7]. Навіть біг на лижах, що завжди належить до “корисних” видів, не оминула нова мода: “...с целью предотвращения деформации организма от вынужденного постоянно согнутого положения, лыжникам рекомендуются занятия напряженным выгибанием и соответствующими корегуирующими упражнениями для шеи, плеч, спины” [8].

Зв’язок з науковими темами, планами. Робота виконана в межах планової теми НДР кафедри соціально-гуманітарних дисциплін “Парадигма здорового способу життя в дискурсах фізичного виховання і спорту” (номер державної реєстрації 0111U001716).

Завдання дослідження – з’ясувати стан, у якому перебувала спортивна сфера України в умовах відносної свободи, характерної для періоду нової економічної політики.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють 1920-ті рр.

Методи дослідження. Робота ґрунтується на використанні історичного аналізу наукової літератури та джерел; системного й порівняльного аналізу.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Спортивна робота впродовж 1920-х рр. обертається переважно навколо ігрових видів – футболу, гандболу, меншою мірою – волейболу та баскетболу. Особливістю тих років є певна “синусоїдність” у культивуванні тих чи інших видів: в одні роки вони популярні, далі про них забувають для того, щоб за кілька років до них знову повернутися. Це пояснюється тим, що в УСРР ще переважно відсутні організаційні структури тих чи інших спортивних видів, розвиваються вони ініціативою зацікавлених людей, оскільки влада ще не присутня у спорті. Яскравим підтвердженням цього є гандбол у Харкові. *У середні 1920-х рр. він на рівних конкурує із футболом!* Із преси довідуємося про цікаву колізію, що виникла навколо нього в 1926 р.: “Досі в Україні були правила, що виробилися в процесі практичного досвіду протягом 12 років. Одночасно, тільки три роки тому москвичі у протилежність надмірному захопленню футболом, вирішили запровадити якусь нову гру – зупинилися на ручному м’ячі (гандболі), теоретично «винайшли» правила. Не зважаючи на те, що на Україні гандбол найбільш поширився, а у Москві і тим більше в інших містах СРСР зовсім не прищепився, Вища рада ФК РСФСР уперто не хотіла визнати доцільність і життєвість гри за українськими правилами, виявляючи до цього зовсім непотрібний містечковий патріотизм” [9], – жаліється кореспондент газети. У підсумку прийняли саме українські правила. У цій статті бачимо першу згадку про якийсь вид спорту (окрім футболу), що має відносно тривалу історію в Україні. Однак вже від 1929 рр. гандбол майже зникає зі спортивної мапи міста та й загалом по республіці культивується мало. Натомість, активно пропагується гра в городки, поширена в РСФСР.

Мав своїх прихильників і хокей (під яким тоді розуміли “російський хокей”), хоча преса й відзначала його труднощі: “Гра в хокей поки що мало поширена в СРСР (*підкреслено мною – Ю. Т.*), а тим більше на Україні, де й зими справжньої ось уже років 5–7 нема. У 1922 р. мали у Харкові тільки 1 команду, в 1923 р. – три, а 1926 р. маємо вже 17...” [10]. Упродовж кількох років хокей поширюється ще й у Миколаєві, Дніпропетровську, Артемівську. Загалом же хокей у ці роки ще не набув великої популярності.

Від 1926 р. в Україні уперше з’являється волейбол, що, на думку тодішньої преси, трохи нагадував теніс, але був значно дешевшим щодо культивуванні. Початково його розвивають у Харкові на всеукраїнських курсах фізичної культури, де й була сформована перша команда. Згодом створюють свої команди залізничники донецьких і південних залізниць, проводяться перші зустрічі.

Водне поло згадується як таке, що малопоширене в СРСР, а в Україні його розвивали лише в Одесі. Теніс “якого зовсім були забули” культивувався у Харкові, Києві, Одесі, Запоріжжі, на Донбасі. У 1926 р. у Харкові навіть пройшли перші всеукраїнські тенісні змагання.

Баскетбол тоді вважався зимовим видом і в Україні був поширений дуже мало, виняток становила Одеса, існували спортивні приміщення й ним активно займалися. Задля популяризації гри (на противагу футболу) взимку 1926–27 рр. уперше проводилася першість України з цього виду спорту, але великої популярності він ще не отримав й асоціювався, здебільшого, з навчальними закладами, де його намагалися прищепити молоді.

Популярними були всі види легкої атлетики. З одного боку, вона не вимагає великих коштів на інвентар, з іншого – вона найповніше пов'язана з підготовкою солдатів. У межах проведення I Всеукраїнської олімпіади, що проходила 10–18 вересня 1921 р. у Харкові, більшість змагальних видів були представлені саме легкою атлетикою (понад 100 учасників із Києва, Житомира, Чернігова, Катеринослава, Таганрога). Серед перших її переможців Романтовський, Желяшкевич, Мільфорт, Могула, Попов, Драйман, Поль, Гудима та ін. Незважаючи на всі недоліки (брак суддів, інвентарю й устаткування, погана підготовка місць для змагань) олімпіада, по суті, започаткувала легкоатлетичний спорт в Україні. На II Всеукраїнській олімпіаді, яка відбулася в серпні 1922 р., переважали військово-прикладні й командні види (пробіги, піші переходи, бігові дистанції з різними перешкодами), хоча відбулися й змагання з класичних видів легкої атлетики. За відсутності регулярних змагань ці олімпіади можемо вважати неофіційною першістю України.

За умов, коли слова “олімпіада”, “олімпізм” набувають політичного змісту, із 1923 р. їх заступають “спартакіади”, перша з яких пройшла у вересні в Харкові. Саме в ці дні відбувалося й I Всесоюзне свято фізкультури в Москві, у якому взяла участь також збірна команда України. Вона поділила 2–3 місця з командою Петрограда, поступившись господарям – москвичам. В особистому заліку кращі результати показали М. Підгаєцький, В. Калина, В. Єнько. Серед відомих легкоатлетів 1920-х рр. варто ще згадати О. Безрукова, А. Спиридонову, В. Кожушка, Г. Ердмана, Т. Васіну, О. Вишневську, Л. Зубенку та ін.

Улітку й восени 1924 р. легкоатлети України провели перші міжнародні зустрічі з робітничими спортивними клубами Фінляндії й Німеччини. Цей та низка інших років був насиченим змаганнями – кожен легкоатлет стартував 5–7 разів, причому обов'язково в багатоборстві. Це не давало можливості зосередити увагу на якомусь одному виді. Загалом же тогочасний рівень розвитку легкої атлетики залишався низьким. Після спартакіад робота згорталася, особливо в регіонах. Про планомірні регулярні тренування навіть провідних спортсменів тоді ще й гадки не було [11].

Важка атлетика як популярний вид упродовж 1920-х рр. була поширена в гуртках фізкультури металістів, вантажників та залізничників Харкова, Сталіного, Одеси, Києва, Білої Церкви. У лютому 1922 р. група київських і харківських атлетів узяла участь у першості РСФСР у Москві. Переможцями стали І. Жуков та Д. Ехт, призові місця вибороли Я. Шепелянський, Ф. Кондратьєв, І. Ющенко, В. Поль, Л. Алекс, А. Орлеан, І. Підгурський.

Важка атлетика була представлена на II Всеукраїнській олімпіаді 1922 р. та I Всеукраїнській спартакіаді 1923 р. У грудні 1924 р. у приміщенні Київської філармонії проводився V особисто-командний чемпіонат СРСР, на якому український атлет Ф. Кондратьєв уперше став чемпіоном, а Д. Ехт переміг утретє. На цих змаганнях уперше запроваджено медичний контроль учасників [12]. Основною проблемою для поширення цього виду спорту був брак інвентарю.

Бокс і боротьба опиралися на циркові традиції й незмінно користувалися успіхом у глядачів. Перший чемпіонат СРСР із класичної боротьби проходив у Києві в 1924 р. Сорок борців розігрували призи (медалі тоді не давали) у п'яти вагових категоріях – найлегшій, легкій, середній, напівважкій та важкій. Переможцями стали кияни Д. Горін, П. Махніцький і М. Сажко (*обидва працювали вантажниками, що було характерною особливістю тих років для багатьох борців та важкоатлетів.*). У 1926 р. двоє останніх виграли й другу першість, а Д. Горін у 1928 р. в Норвегії став переможцем у важкій вазі на I Міжнародній робітничій спартакіаді [13].

У 1920-ті рр. професійний бокс був невід'ємною частиною “розгульного” життя “непмановського” десятиліття. І бокс, і боротьба в цирку сприймалися фізкультурними керівними як професійна робота й вони намагалися позбутися цього явища. У січні 1925 р. ВРФК разом із Наркомосом видали постанову (першу з низки наступних подібних), якою заборонили афішувати циркові виступи як фізкультурні. Оскільки й надалі в архівних джерелах трапляються подібні заборони, а змагання (союзні, міські, міжміські) й надалі проходили в цирках і театрах, можемо припустити, що допоки не розв'язалося питання зі спортивними залами, влада змушена була миритися зі старою традицією.

У міжвоєнний період робилися спроби запровадити в СРСР і, зокрема, в Україні, бейсбол. Його принесли американські комуністи, які масового приїжджали “будувати соціалізм” або ж змушені були емігрувати в СРСР. Перший матч зіграли в 1928 р., але через брак обладнання бейсбол не прижився, хоча ще й у наступному десятилітті був у спортивному календарі.

Згадує преса також велоспорт, шахи, лижі та ковзани (у зимовий період). Однак всі вони поступаються футболу – практично в кожному номері більшості газет є статті про нього. Незважаючи на повідомлення, заяви представників державних структур про розвиток фізичної культури в Україні, реально щодо 1920-х рр. є підстави говорити лише про футбол (і, в певні роки – гандбол у Харкові). Надзвичайно цікавою щодо обізнаності зі спортом, популярності його серед пересічних громадян, є замальовка в газеті “Молодой ленинец” – одному з центральних друкованих органів України. Вона містить два малюнки, які відбивають бачення автора (і газети, а значить і ЛКСМУ), як потрібно проводити вільний час. На верхньому – фізкультурники; дівчина щось кидає й підпис “Бег. У старта”. На нижньому – люди грають у баскетбол, чітко видно намальований щит із кошиком. Натомість підпис свідчить: “Гандбол. Гол!” [14]. Це реальне уявлення, що провідні рубрики “Фізкультура и спорт у центральній газеті мало розумілися на спорті й не розрізняли дві настільки різні ігри. Але в цьому вся радянська дійсність: знання не важать нічого; головне – непохитна переконаність у реалізації політики партії, у цьому випадку – протиставленні будь-чого футболу.

Футбол у ці роки був “перекосом”, “однобокістю”, із якими намагалися боротися фізкультурні керівники. Радянська влада початково бачила в ньому лише хуліганську забавку, емоційну й неконтрольовану, а відтак – шкідливу для ідеологічного виховання мас. Тому всі 1920-ті рр. пройшли під знаком боротьби з футболом – спочатку відкритої протидії, а далі – мовчазного незаохочення. Найперше звернули увагу на дітей. У дитячій пресі друкують статті, де футбол показується з негативного боку, негативні персонажі грають у футбол тощо. Далі тактика змінюється й у статтях намагаються логічно обґрунтувати відмову від футболу. Зокрема, у статті “Почему спартаковцам нельзя играть в футбол” (“Спартак” – дитячо-юнацька організація комуністичного спрямування, що в Україні деякий час існувала з “Юними піонерами”, а далі була поглинута ними.) детально описується, що ця гра вимагає великої фізичної підготовки, що вона забирає дуже багато сил, які можна було б витратити на корисну роботу; що навіть прості удари по м'ячу дуже шкодять організмові дітей, не говорячи про те, що сама гра надзвичайно травматична та ін. [15]. За цим починається наступ на старших.

На II Всеукраїнській нараді із фізкультури, що проходила в березні 1926 р., голова ВРФК А. Буценко закликає до боротьби з футболоманією. Газети наповнюються статтями, де показують, як футбол заважає роботі (“Футболоманія приводить до багатьох негативних явищ. Є випадки, коли цілі цехи не працювали, бо робітники були на футбольному матчі”), як через футбол не розвиваються інші види спорту, та про його однобокість: “То, что футболисты в массе являются однобокими в физкультурном отношении, слабо развитыми, достаточно наглядно продемонстрировали результаты проведенного в Чернигове шестиборья. Не говоря уже о том, что 2/3 футболистов вовсе уклонились от сдачи норм, из явившихся только 18 % выполнили эти нормы...». У такий спосіб намагаються створити навколо футболу негативний імідж, відштовхнувши людей. Одночасно преса прагне популяризувати інші види спорту, часто прямо декларуючи цю мету: “Всеукраинское совещание по физкультуре постановило широко популяризировать среди учащихся школ Соцвоса разновидности лапты и партийных игр с мячом. Цель популяризации – ослабление увлечением футболом... В школах ФЗУ будут введены игры: лапта, городки, гандбол, баскетбол.” [16]. І все це відбувається в ситуації, коли більшість усіх спортивних повідомлень у пресі присвячена саме футболу – даються результати матчів, описуються ігри найсильніших команд, інформується про футбольне життя за кордоном. Інколи все це в одній і тій самій газеті. Власне, це й показує популярність футболу; із яким влада мусить миритися. Аби не випустити ситуацію з-під контролю, вона намагається інституалізувати футбол, спрямувавши його в певне русло, через запровадження структурованості змагань, необхідних правил і вимог щодо них, поєднуючи футбольні змагання з іншими, менш популярними, видами спорту й таким чином підпорядкувавши владі цю стихію. Саме з цим пов'язана регулярність повідомлень, статей, у яких висвітлюється та засуджується грубість гравців, уболівальників; намагання увести в систему визначення переможця ще й *позаспортивний чинник*: “В біжучому спортивному сезоні оприділення кращих футбольних і гандбольних команд проводитиметься не лише рахунком забитих голів, але й братиметься на увагу дисциплінованість, коректність і т. ін. команд” [17].

Висновки. Упродовж 1920-х рр. спортивне життя в УСРР розвивалося повільно. Для радянської влади спортивні практики асоціювалися з попереднім, антагоністичним їй режимом. Отже, деякі види спорту потрапили в ситуацію, якщо не заборони, то відкритого незаохочення з боку влади. Дискутуються самі терміни “спорт” і “фізична культура”, що наповнюються ідеологічним змістом та протиставляються. Натомість, у ці роки з'являється тенденція до підпорядкування фізичної культури (і спорту, як її складової частини) політичним цілям й інтересам більшовиків, що обмежувало їхні можливості як соціокультурного явища.

Перспективи подальших досліджень. У силу того, як все більше науковців звертатимуться до такої цікавої та багатогранної теми як історія спорту, обов'язково переглядатиметься низка колись, здавалося б, непорушних істин, створюючи об'єктивну картину радянського повсякдення й місця в ньому фізичної культури та спорту.

Список використаної літератури

1. Ибрагимов М. М. Онтология спорта и физического воспитания как феномен экзистенциалистской культуры / М. М. Ибрагимов // Теория і практика фізичного виховання. – Донецький національний університет, 2011. – № 3. – С. 57–58
2. Вечернее радио : Харьков, 1924. – 8 октября.
3. Вечернее радио : Харьков, 1924. – 22 октября.
4. Комсомолец Украины. – Харків, 1926. – 17 квіт.
5. Известия. 1926. – 27 ноября.
6. Вісті ВУЦВК. – Х., 1925. – 9 лип.
7. Молодой ленинец. – Х., 1925. – 27 марта; 5 апреля; 8 апреля.
8. Вечернее радио. – Х., 1924. – 12 ноября.
9. Комсомолец Украины. – Х., 1926. – 25 трав.
10. Комсомолец Украины – Х., 1926. – 2 лют.
11. Белих М. О. Легкоатлети України / М. О. Белих, П. Т. Богачик, З. П. Синицький. – К. : Здоров'я, 1971. – С. 11–19.
12. Драга В. В. Тяжелоатлети Украины / В. В. Драга, П. Н. Кравцов – Киев : Здоровья, 1985. – С. 12
13. Дымов Я. М. От боли голос хрипнет / Дымов Я. М. – К. : Логос, 2006. – С. 27, 32.
14. Молодой ленинец. – Харьков, 1925. – 24 июля.
15. Юный Спартак. – Харьков, 1923. – 27 октября; 7 сентября.
16. Вечернее радио. – Харьков, 1925. – 13 февраля; “Молодой ленинец”. – Харьков, 1925. – 15 трав.
17. Вісті ВУЦВК. – Х., 1925. – 1 квіт., “Молодой ленинец”. – Харьков, 1925. – 4 июня; “Вечернее радио”. – Харьков, 1925. – 9 сентября.

Анотації

Мета статті – з'ясування стану, у якому перебувала спортивна сфера України в умовах відносної свободи, характерної для періоду нової економічної політики. Робота ґрунтується на використанні історичного аналізу наукової літератури та джерел; системного й порівняльного аналізу. У статті з'ясовано, що впродовж 1920-х рр. навколо терміна “спорт” розгорнулися політичні дискусії, що відбулося на розвитку різних його видів. У ці роки з'являється тенденція до підпорядкування фізичної культури (і спорту, як її складової частини) політичним цілям та інтересам влади. Розкрито ступінь популярності й поширення тих чи інших видів спорту по УСРР, особливості їх культивуванні. Увагу акцентовано на тому, що футбол (лише в окремі роки – гандбол) користувався найбільшою підтримкою серед людей і це викликало невдоволення з боку радянської влади. Вона намагалася протиставити цій популярності інші види, сприймаючи футбол лише як хуліганську забавку.

Ключові слова: спорт, фізична культура, змагання, футбол.

***Юрій Тymoшенко. Спортивная жизнь в советской Украине в 1920-е годы.** Целью статьи является выяснение состояния, в котором находилась спортивная сфера Украины в условиях относительной свободы, характерной для периода новой экономической политики. Работа основывается на использовании исторического анализа научной литературы и источников; системного и сравнительного анализа. В статье выяснено, что на протяжении 1920-х гг. вокруг термина “спорт” развернулись политические дискуссии, что отразилось на развитии разных его видов. В эти годы появляется тенденция к подчинению физической культуры (и спорта, как ее составляющей) политическим целям и интересам власти. Раскрыта степень популярности и распространения тех или других видов спорта по УССР, особенности их культивации. Внимание акцентировано на том, что футбол (лишь в отдельные годы – гандбол) пользовался наибольшей поддержкой среди людей и это вызывало недовольство со стороны советской власти. Она пыталась противопоставить этой популярности другие виды, воспринимая футбол лишь как хулиганскую забаву.*

Ключевые слова: спорт, физическая культура, соревнования, футбол.

***Yuriy Tymoshenko. Sports Life in Soviet Ukraine in 1920th.** The purpose of the article is finding out information about the condition in which sports sphere of Ukraine was under circumstances of relative freedom, characteristic for the period of new economic policy. The work is based on the usage of historical analysis of scientific literature and sources; system and comparative analyses. It is found out in the article that during 1920th political discussions were held around a term “sport” that affected development of its different kinds. These years there is a tendency of submission of physical culture (and sport as its constituent) to political aims and interests of power. The degree of popularity and distribution of those or other types of sport is exposed in Soviet Ukraine, peculiarities of their cultivating. Attention is paid to the fact that football (only in separate years – handball) had the highest level of support among people and this caused dissatisfaction from the side of Soviet government. The government tried to contrast this popularity with other kinds of sport, perceiving football only as a hooligan game.*

Key words: sport, physical culture, competition, football.